
KEURUUN KAUPUNGIN VARHAISKASVA- TUKSEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAI- SUUSSUUNNITELMA

PÄIVÄKODIN NIMI

Sisällys

JOHDANTO.....	3
1 TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN KÄSITTEISTÖÄ VARHAISKASVATUKSESSA.....	5
<i>Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus</i>	5
<i>Sukupuolen moninaisuus</i>	5
<i>Kehotunnekasvatus</i>	6
<i>Perheiden monimuotoisuus</i>	6
<i>Katsomuskasvatus</i>	7
<i>Syrjintä ja esteettömyys</i>	7
2 OPPIMISYMPÄRISTÖT JA LEIKKI TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN NÄKÖKULMASTA <i>kirjoita päiväkodin nimi tähän</i> PÄIVÄKODISSA.....	8
3 TOIMENPITEET TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMISEKSI <i>päiväkodin nimi</i> PÄIVÄKODISSA	9
3.1 ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ	9
3.3 NYKYTILAN ARVIOINTI.....	10
3.4 TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN KEHITTÄMINEN KEURUUN.....	11
KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSESSA	11
3.5 TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	11
4 LÄHTEET	12
LIITE 1.....	14
LIITE 2.....	15

JOHDANTO

Varhaiskasvatuslain 3§ (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa¹. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa sekä yhdenvertaisuuslaissa on linjattu lasten oikeus yhdenvertaiseen kohteluun riippumatta lapsen rodusta, ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, etnisestä alkuperästä tai vammaisuudesta². Yhdenvertaisuus ei siis merkitse samanlaisuutta³.

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) tasa-arvo nähdään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehittävänä ja ohjaavana periaatteena: *"Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä"*³. Varhaiskasvatuksessa tapahtuvan yhdenvertaisuustyön tavoitteena puolestaan on yhdenvertaisuuden toteutumisen edistäminen ja muilla perusteilla tapahtuvaan syrjintään puuttuminen⁴.

Naisten ja miesten väliseen tasa-arvolakiin tulevan uudistuksen myötä tasa-arvosuunnitelma-velvoite tulee koskemaan lähivuosina varhaiskasvatusta. Keuruun kaupungin kunnallista ja yksityistä varhaiskasvatusta tarjoavat varhaiskasvatusyksiköt sekä perhepäivähoitajat laativat yksikkökohtaiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Yksikkökohtainen suunnitelma toimii perustana varhaiskasvatusyksiköissä tapahtuvalle tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyölle. Yksikkökohtaisten suunnitelmien lisäksi varhaiskasvatusryhmissä laaditaan ryhmätasoiset toiminnalliset tasa-arvosuunnitelmat, joissa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävät tavoitteet kohdennetaan kyseisen lapsiryhmän tarpeisiin.

Kirjoittakaa tähän mitä sukupuolten välisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen tarkoittaa teidän varhaiskasvatusyksikössänne. Avatkaa teemaa konkreettisten esimerkkien avulla.

Lisää päiväkodin nimi PÄIVÄKODIN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMA LAADITTU *lisää päivämäärä*

¹ Varhaiskasvatuslaki 2018; Opetushallitus 2022, 12

² YK Lapsen oikeuksien sopimus; Yhdenvertaisuuslaki 2014

³ Opetushallitus 2022, 32

⁴ Rauhankasvatusinstituutti 2022

SUUNNITELMAN LUOMISEEN OSALLISTUNEET *kirjoita tähän suunnitelman kirjoittamiseen osallistuneiden nimet*

SUUNNITELMAA PÄIVITETTY *lisää päivämäärä ja ketkä osallistuneet*

1 TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN KÄSITTEISTÖÄ VARHAISKASVATUKSESSA

Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sukupuolen huomioon ottamista – sen ymmärtämistä, että sukupuolella on vaikutusta yksilön kohtaamiseen, yksilön valinnan mahdollisuuksiin ja velvollisuuksiin⁵. Sukupuolisensitiivinen kasvatus pyrkii tunnistamaan ja kyseenalaistamaan sukupuoliin liittyviä käytäntöjä, jotka kaventavat niiden edustajien mahdollisuuksia⁶. Samalla pyrkii huomioimaan sekä sukupuolten välisiä että sisäisiä eroja⁵.

Tavoitteena sukupuolisensitiivisessä kasvatuksessa on, että jokaisella lapsella olisi samat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet. Tällöin sukupuoleen perustuvat stereotyyptit esimerkiksi siitä, kuka jaksaa odottaa ja kuka ei, kuka saa ja osaa hoivata nukkeja tai kuka saa ottaa tilaa itselleen, eivät vaikuta lapsen toiminnan mahdollisuuksiin, vaan lapsi saa tehdä valintoja oman kiinnostuksensa mukaan. Tavoitteena on vahvistaa lapsen toimijuutta mahdollistamalla lapsen ulottuville laaja toiminnan kenttä, jossa voi harjoitella erilaista tekemistä ja olemista turvallisesti⁵.

Sukupuolisensitiivinen kasvattaja ymmärtää, että meidän kaikkien sukupuoli vaikuttaa kohtaamiimme muiden ihmisten, yhteiskunnan ja kulttuurin kanssa ja pyrkii siihen, että nämä kohtaamiset eivät ole ahtaiden stereotyyppien määrittelemiä⁵. Sukupuolirooleja, sukupuoliin liittyviä käsityksiä ja sukupuolittuneita käytäntöjä tiedostetaan ja niitä pyritään aktiivisesti purkamaan ja laajentamaan. Tavoitteena on luoda sukupuolen moninaiselle ilmaisulle salliva ja hyväksy ilmapiiri⁶.

Sukupuolen moninaisuus

Viime vuosien aikana käsitykset sukupuolesta ovat muuttuneet pysyvästi; sukupuolimääritelmä on laajentunut naisesta ja miehestä tai tytöstä ja pojasta kohti moniulotteisempaa näkemystä⁷. Sukupuolta eivät määrittele pelkästään keholliset piirteet ja biologia⁵, sillä jokaisen yksilön kokemus sukupuolesta on yksilöllinen⁸. Tällöin sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan erilaisen sukupuolen kokemusten ja ilmaisutapojen kirjoa. Sukupuolen moninaisuus on tavalla tai toisella osa kaikkia ihmisiä, eikä sitä voi rajata koskemaan vain tiettyä ihmisryhmää⁸.

⁵ Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa 2022

⁶ Wasenius 2018, 8

⁷ Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus

⁸ THL1

Sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE (2016) on määritellyt sukupuolen moninaisuutta seuraavasti:

”Sukupuoli on erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista koostuva jatkumo.”

Sukupuolen moninaisuus voi koskettaa lapsia sukupuoli-identiteetin kautta ja/tai kehollisen sukupuolipiirteiden variaation eli intersukupuolisuuden kautta. Varhaiskasvatusympäristössä kasvattajan on tärkeää olla tietoinen siitä, että lapsen sukupuolen erityisyys on lapsen sisäinen kokemus, eikä se aina näy ulospäin millään tavoin. Lapsen sensitiivisellä ja rohkaisevalla myötäelämisellä lasta voidaan tukea siten, että tämä voi kokea olevansa hyväksytty, arvostettu ja kunnioitettu juuri sellaisena kuin hän on⁹.

Kehotunnekasvatus

Kehotunnekasvatus on pienten lasten seksuaali- ja turvataitokasvatusta, joka on laaja lapsen hyvinvointiin tähtäävä kokonaisuus. Se sisältää lapsen tasoista tietoa kehosta, tunteista ja oikeuksista¹⁰. Varhaiskasvatuksessa toteutettavan kehotunnekasvatuksen tarkoituksena on opettaa lapselle myönteistä suhtautumista omaan ja muiden kehoihin, tunteiden tunnistamista ja itsestään huolehtimista. Lisäksi lapsen tulee saada taitoja myönteisen ja kielteisen kosketuksen tunnistamiseen sekä avun ja tuen pyytämiseen¹¹.

Kehotunnekasvatusta tulee antaa myönteisessä ja avoimessa ilmapiirissä ja lapselle tulee opettaa ikätasoisista sanastoja kehoon, tunteisiin ja kehitykseen liittyen¹¹. Se on osa lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä, jota varhaiskasvatuksen tulee edistää¹¹.

Perheiden monimuotoisuus

Monimuotoisilla perheillä tarkoitetaan perheitä, jotka poikkeavat jollain tavalla oletetusta, kahden samassa kodissa asuvan, valkoisen, suomalaistaustaisen, heteroseksuaalisen ja eri sukupuolta olevan vanhemman ja heidän biologisten, elossa olevien lastensa perheestä. Lapsen perhetilanteen ja samalla koko perheen huomioiminen tukevat lapsen turvallista kasvua ja

⁹ Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus

¹⁰ Väestöliitto

¹¹ Laaksonen, Nyysönen, Linnero

kehitystä. Jokaiselle lapselle on tärkeää, että hänen perheensä tunnustetaan ja hän voi olla perheestään ylpeä¹². Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatustähtämyksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle¹³.

Katsomuskasvatus

Katsomuskasvatus on osa yleissivistävää varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogista toimintaa. Sen tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä¹⁴. Yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia sekä uskonnottomuutta¹⁵. Katsomuskasvatus vahvistaa osaltaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan moninaisuutta ja auttaa heitä toimimaan siinä, kun lasten elinpiiri vähitellen laajenee kodin ulkopuolelle¹⁶.

Syrjintä ja esteettömyys

Yhdenvertaisuuslaissa¹⁷ kielletään syrjiminen muun muassa iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, perhesuhteiden, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Syrjinnän käsite jaetaan välittömään ja välilliseen syrjintään. Välittömällä syrjinnällä tarkoitetaan, että jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Välillinen syrjintä sen sijaan on näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö, joka saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella¹⁸.

Esteettömyys tulee huomioida toimitilojen ja toimintavälineiden järjestämisessä sekä oppimisympäristöjä rakennettaessa¹⁹. Lisäksi esteettömyydessä huomioon tulee ottaa esimerkiksi näkemiseen, kuulemiseen, ymmärtämiseen ja kommunikaatioon liittyvät asiat²⁰.

¹² Monimuotoiset perheet -verkosto 2020, 5–6

¹³ Opetushallitus 2022, 17

¹⁴ OPH1

¹⁵ Opetushallitus 2022, 47

¹⁶ OPH2

¹⁷ Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 8§

¹⁸ Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014;10§, 13§

¹⁹ Opetushallitus 2022, 17; Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa

²⁰ Invalidiliitto

2 OPPIMISYMPÄRISTÖT JA LEIKKI TASA-ARVON JA YHDEN- VERTAISUUDEN NÄKÖKULMASTA *kirjoita päiväkodin nimi* *tähän* PÄIVÄKODISSA

Oppimisympäristöt ovat tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Käsitteenä oppimisympäristö sisältää varhaiskasvatuksessa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden²¹. Hyvin rakennettuna se vahvistaa lasten osallisuutta, terveen itsetunnon, sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä vahvistaa yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa²². Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Erilaisissa oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta²³.

Leikkivalintoihin ja leikkikokoonpanoihin vaikuttavat usein piiloon jäävät sukupuolinormit. Vaikka yleisenä periaatteena on, että kaikki lapset saavat leikkiä kaikilla leluilla, voivat tiedostamattomat katseet, eleet ja vihjeet kuten esimerkiksi lelujen asettelu, rajoittaa lasten hakeutumista moninaiisiin leikkeihin. Lapset tarttuvat mielellään toimintaan, joka on heille ennalta tuttua ja josta he tietävät saavansa hyväksyntää niin muilta lapsilta kuin aikuisiltakin. Aikuisen tuki on erityisen tärkeää, jotta lapsi uskaltaa tarttua uusiin, ennalta tuntemattomiin leluihin ja leikkeihin, ilman sukupuoleen kohdistuvia odotuksia²⁴.

Kirjoittakaa muutamalla lauseella, miten yksikössänne edistetään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta oppimisympäristöjä järjestämällä. Miten leikeissä huomioidaan tasa-arvoa edistävät kysymykset?

²¹ Opetushallitus 2022, 29

²² Opetushallitus 2022, 29; Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa

²³ Opetushallitus 2022, 34

²⁴ Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa 2022

3 TOIMENPITEET TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMISEKSI *päiväkodin nimi* PÄIVÄKODISSA

3.1 ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia²⁵.

Lisää päiväkodin nimi päiväkodissa kirjoittakaa tähän konkreettisia esimerkkejä, millä tavoin yksikössänne ennaltaehkäistään sukupuolten välistä epätasa-arvoa.

mm. kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma

3.2 TOIMINNALLINEN TASA-ARVOSUUNNITELMA

Jokaisessa Keuruun kaupungin kunnallisessa varhaiskasvatussyksikössä laaditaan toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma tehdään joko yksikkökohtaiseksi tai lapsiryhmäkohtaiseksi. Toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman laatimisen tarkoituksena on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suunnitelmallinen edistäminen. Suunnitelman avulla tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisestä tulee systemaattista, pitkäjänteistä, jatkuvaa ja tavoitteellista.

Tasa-arvolain mukaan toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää kolme osa-aluetta:

1. Selvitys oppilaitoksen/varhaiskasvatussyksikön tasa-arvotilanteesta
2. Tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
3. Arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista

²⁵ Opetushallitus 2022, 33

Tärkeä osa toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman laatimista on lapsiryhmän havainnointi. Havainnoinnin apuna voi käyttää erilaisia lomakkeita, kuten leikkipistetaulukko, kirja-, loru tai lauluinventaarior, ulkoilun havainnointilomake tai kehujen havainnointilomake²⁶. Jokainen päiväkotiyksikkö/-ryhmä valitsee sopivan havainnointimenetelmän sen mukaan, mitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osa-aluetta he ryhtyvät kehittämään.

Kirjoittakaa tähän, miten päiväkodissa/ryhmissä lähdetään toteuttamaan toiminnallista tasa-arvosuunnitelmaa. Avatkaa konkreettisesti miten edellä mainitut kolmen osa-alueen vaiheet näkyvät yksikkönne/ryhmänne tasa-arvosuunnitelman luomisessa.

Miten suunnitelman tavoitteet kartoitetaan eri ikäisten lasten ryhmissä, millä tavoin ja kuinka usein tavoitteiden toteutumista seurataan päiväkodissa/ryhmässä. Kuinka henkilökunta sitoutetaan tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseksi?

3.3 NYKYTILAN ARVIOINTI

Päiväkotiyksikön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuden tilaa arvioidaan vuosittain. Arviointiin tulee osallistaa sekä varhaiskasvatusyksikössä olevat lapset että heidän huoltajansa. Huoltajien näkemyksiä tasa-arvoisesta kasvatuksesta selvitettiin keväällä 2023 sähköisellä Webropol-kyselellä. Kysely tehtiin kaikissa Keuruun kaupungin kunnallisissa varhaiskasvatusyksiköissä. Kyselystä saadut tulokset huomioidaan päiväkotiyksikköjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivittämisessä sekä toiminnallisten tasa-arvosuunnitelmien tavoitteita laadittaessa.

Kirjoittakaa lyhyesti, mitkä pääasiat nousivat esille yksikkönne kohdalla vanhemmille osoitetun kyselyn tuloksista? Miten mahdolliset kehittämiskohteet huomioidaan tasa-arvoista varhaiskasvatusta järjestäessä?

Miten yksikössänne on selvitetty lasten mielipiteitä päiväkotinne/oman ryhmän tasa-arvotilanteesta. Kuinka paljon lapsia tasa-arvotilanteen arviointiin osallistui? Miten lapsilta tulleita ajatuksia hyödynnetään toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tavoitteita laatiessa?

Millä tavoin nykytilaa on arvioitu henkilökunnan osalta?

²⁶ Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa 2022

3.4 TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN KEHITTÄMINEN KEURUUN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSESSA

Keuruun kaupungin varhaiskasvatuksen esihenkilöt ja osa henkilöstöstä koulutettiin alkuvuodesta 2023 tasa-arvon käsitteisiin sekä toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tekemiseen. Koulutuksen suorittaneet henkilöt toimivat omissa päiväkotiyksiköissään tasa-arvomentoreina ja huolehtivat tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen jalkauttamisesta omiin yksiköihinsä. Lisäksi he toimivat oman toimintayksikkönsä tasa-arvosuunnitelman eteenpäin viejinä.

Kirjoittakaa tähän, ketkä yksiköstänne ovat osallistuneet tasa-arvokoulutukseen. Millä muilla tavoilla huomioitte yksikkönne/eri ryhmien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuden kehittämisen?

3.5 TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Kirjoittakaa tähän, missä vaiheessa vuotta ja millä tavoin yksikössänne arvioidaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista, esim. toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tavoitteiden osalta. Miten arviointiin osallistetaan lapset ja heidän huoltajansa?

4 LÄHTEET

- Invalidiliitto. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>. Viitattu 21.11.2022.
- Laaksonen R., Nyyssönen S. & Linnero M-M. Kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa. Materiaalipaketti lasten kanssa työskentelevien tueksi. Viitattu 11.10.2022.
- Monimuotoiset perheet verkosto 2020. Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa. Opas kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille. [Verkkajulkaisu](#). Viitattu 18.11.2022
- Opetushallitus 2022. [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet](#).
- OPH1. <https://www.oph.fi/fi/katsomuskasvatus-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>. Viitattu 18.11.2022
- OPH2. Perusteltua katsomuskasvatusta – Miksi? <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusteltua-katsomuskasvatusta-miksi>. Viitattu 25.11.2022
- Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisymparisto-varhaiskasvatuksessa>. Viitattu 18.11.2022
- Rauhankasvatusinstituutti. 2022. Tasa-arvokompassi – Työkalu tasa-arvo- ja Yhdenvertaisuus työhön varhaiskasvatuksessa. <https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2021/01/Tasa-arvokompassi-VAKA.pdf> Viitattu 14.9.2022.
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. Sukupuolen moninaisuus lapsuudessa. Viitattu 17.11.2022
- Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa 2022. Koulutusmateriaali.
- THL1. Sukupuolten tasa-arvo. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>. Viitattu 14.9.2022.
- THL2. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta>. Viitattu 18.11.2022
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm45949346178848>. Viitattu 12.9.2022.
- Väestöliitto <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/>. Viitattu 12.9.2022

Wasenius L, 2018. [Sukupuolisensitiivinen kasvatus varhaiskasvatuksessa – kasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia. Hämeen ammattikorkeakoulutututkinnon opinnäyte-työ.](#) Viitattu 14.9.2022.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Viitattu 12.9.2022.

YK Lapsen oikeuksien sopimus, 2022.

<https://www.lapsenoikeudet.fi/>. Viitattu 12.9.2022.

LIITE 1

YHTEENVETO TEHDYSTÄ TASA-ARVOSELVITYKSESTÄ PÄIVÄKOTIYKSIKÖSSÄ

Päiväkodin nimi:	Toimintavuosi:
Huoltajien kuuleminen tasa-arvon nykytilanteesta toteutettu: (päivämäärä)	Huoltajien kuulemisen kartoitustapa:
Huoltajilta kerättyjen vastausten päätulokset ja yksikössä sovitut toimenpiteet tasa-arvon kehittämiseksi: 1. 2. 3.	
Käytetyt menetelmät lasten kuulemiseksi: - - -	Osallistuneiden lasten määrä ja päivämäärä:
Lapsille osoitetun tasa-arvoselvityksen päätulokset ja yksikössä sovitut toimenpiteet tasa-arvon kehittämiseksi: 1. 2. 3.	
Henkilöstölle osoitettu tasa-arvotilanteen selvitys toteutettu: (päivämäärä)	Henkilöstölle osoitetun selvityksen kartoitustapa:
Henkilökunnalta kerättyjen vastausten päätulokset ja yksikössä sovitut toimenpiteet tasa-arvon kehittämiseksi: 1. 2. 3.	

LIITE 2

TOIMINNALLINEN TASA-ARVOSUUNNITELMA

Yksikön/ryhmän nimi:

Suunnitelman luontipäivä:

Suunnitelman tekoon osallistuneet henkilöt:

Teema	Kehittämis- toimenpiteet	Vastuuhenkilöt	Aikataulu	Arviointi (toteuttamispäivä- määrä) xx.xx.20xx